

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. Sitne potentia Dei operatiua ad extra formaliter ipse intellectus & voluntas Dei, an potius perfectio ratione ab vtraq[ue] distincta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

dere solum ab ipsa diuina determinatione, de quo non disputo) sed quasi specifica, vt dictum.

34

Cæterum contra hanc doctrinam, præsertim duabus prioribus assertionibus explicatam, obijcitur primò authoritas Aristotelis lib. 8. physic. tex. 33. vbi docet; primum mouens mouere inferiora mouentia his verbis. *Praque igitur mouere dicimus, & primum, & vltimum mouentium; sed magis primum: illud enim mouet vltimum; sed hoc non primum: & sine primo quidem vltimum non mouebit; illud autem sine hoc: vt baculus non mouebit, nisi moueatur ab homine, &c.*

Respondetur, rectè dici inferiora mouentia moueri à primo, nec mouere nisi mota à primo; non quod physicè prædeterminentur ad motum; de hac enim re nullum vsquam verbum habet Aristoteles: sed tum quia Esse ac vim suam motiuam ex prima productione, & perpetua conseruatione accipiunt à primo mouente; tum quia mouere non possunt, nisi simultaneo concursu quasi adiuuentur à primo, non quia in se recipiant modum aliquem præuium, sed quia in ratione agentis constituentur in actu secundo, per simultaneam cooperationem causæ primæ, vt rectè Suarez lib. 1. de concurs. Dei. capite vndecimo, num. 10.

Secundo obijcitur authoritas S. Thomæ, qui in varijs locis eiusmodi prædeterminationem physicam statuere videtur, vt iam superius ante primam assertionem retulimus.

35

Respondetur, nullum locum ex citatis habere difficultatem, præter illum qui relatus est ex quæstio. 3. de potent. art. 7. Vbi quidem concedimus, S. Thomam videri posse eam tradidisse sententiam; sed quam tamen meritò existimamus, ab eo fuisse tacitè saltem & implicitè retractatam 1. p. quæst. 105. art. 5. & in 3. cont. gent. c. 70. quibus locis ex instituto explicans, qua ratione prima causa concurrat ad effectum, seu actionem causæ secundæ; tres solum modos commemorat, nimirum 1. quia dat formam & vim actiuam rebus. 2. quia conseruat illam. 3. quia quasi applicat illam; nimirum suo influxu simul cum causa secunda influendo in effectum; hunc enim influxum neque negare, neque tacere eo loco poterat: illam autem qualitatem seu motionem fluentem & transeuntem, seu intentionem primi agentis, quæ confertur causæ secundæ, dum à prima causa ad agendum mouetur, penitus tacet; quam tamen ijs locis tacere non posset, si veram agnosceret, vt pluribus persequitur Suarez citat. lib. 1. de concurs. cap. 11. à num. 4. Cætera verò loca S. Thomæ quomodo intelligenda sint, patet ex assertionem 4.

¶ Tertio obijcitur locus ille superius allegatus, ex Catechismo Romano; in quo dicitur, Deus intima virtute ad motum atque actionem sua impellere, vt secundarum causarum efficientiam præueniat.

36

Respondetur, hoc intelligendum de intima virtute conferente & conseruante vim actiuam ipsius causæ secundæ, per quam, mediante & accedente simul concursu ipsius causæ primæ ad effe-

ctum causæ secundæ, atque etiam dependentia actionis causæ secundæ à causa prima, impellit quodammodo causam secundam ad agendum, & simul eius efficientiam seu actionem præuenit: quæ explicatio probatur ex ratione subiuncta: *cum eius occultissima vis ad singula pertineat: ad quam nihil facit præmotio illa & prædeterminatio physica causæ secundæ impressa.* Fateor tamen eum modum loquendi minus esse proprium; imo nec vsurpandum, cum de actionibus malis & peccaminosis sermo est; ad quas SS. Patres & concilia expresse negant, hominem impelli, vt dictum, assert. 2.

Quarto obijciuntur quædam argumenta ex ratione petita; sed quæ iam in probatione primæ assertionis sunt refutata. Illud solum præterea notandum; quando causæ secundæ vocantur ab Aristotele, vel S. Thomæ, vel alijs, instrumenta Dei; aut certe cum instrumentis comparantur; id propriè non esse accipiendum: sed quadam analogia, eo quod causa vniuersalis sit principalius agens, quam causa secunda; quodque omnis vis actiua causæ secundæ sit à prima, &c. Alias patet, etiam causas secundas esse verè & propriè agentia principalia, respectu suorum effectuum naturalium, ad quas vim sufficientem habent. Quare etiam S. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 5. vtitur in ea comparatione vocula *Quasi*, dimiuentem, vt dictum assert. 4.

Addunt etiam ex nostra sententia secutorum, esse plura prima principia; tribuuntque hoc argumentum S. Thomæ in 2. d. 37. quæst. 1. art. 2. Sed hæc, & similia solum pro forma, & dicis causa, atque ad terrendos imperitos obijci videntur; quando manifestum est, & S. Thomam eo loco nec verbo quidem contra nostram sententiam differere; & rationem primi principij Deo vni integerrimam etiam à nobis relinqui; qui planè fatemur, non solum Esse ipsum substantiale, virtutemque actiuam causæ secundæ; sed ipsam quoque actionem eius à Deo intimè ac necessario dependere; non quidem per præmotionem illam causæ secundæ, quam frustra conungunt oppositæ sententiæ auctores; sed quod plus est, immediatè ac per seipsam, vt in probatione primæ assertionis dictum. Cætera leuiora sunt, quam vt referri mereantur.

DVBIUM II.

Sine potentia Dei operatiua ad extra, formaliter ipse intellectus & voluntas Dei; an potius perfectio quadam ab utroque distincta.

S. Thom. 1. p. q. 25. a. 4. & 5.

STATUS quæstionis est, an sicut intellectus & voluntas diuina ratione inter se differunt, duosque distincta attributa constituunt; ita etiam ab utri-

que

que distinguatur diuina potentia, qua Deus operatur ad extra. Duæ sunt hac de re Doctorum sententiæ. Prima asserit, potentiam Dei immediate operatiuam ad extra, de qua hic disputamus, esse ipsum intellectum & voluntatem Dei; ita vt potentia hæc intrinsecè & quidditatiuè includat scientiam, aut potius voluntatem, vel vtrumque simul (in hoc enim variant;) addendo tamen respectum & rationem principij, nec ea inter se aliter differant, etiam extra nostrum intelligendi modum, quam vt includens & inclusum. Ita Scotus in prim. dist. trigesima septima, quæstione prima. Bassolis in secund. d. 8. quæst. 1. Ferrariensis libro secundo cont. gent. capite decimo. Caietanus hic quæstione vigesima quinta, articulo primo. Canariensis quæstione 27. articulo 1. disput. 4. par. 2. quos sequitur Gregorius de Valentia quæst. 25. punct. 1. & Vasquez 1. p. t. 1. disp. 102. cap. 3. Fauet etiam nonnihil S. Thomas vt dicemus. Neque tamen negant, aut negare possunt hi auctores, alio respectu intellectum & voluntatem latius etiam patere, quam potentiam; quandoquidem Deus intelligit quædam, & vult, quæ facere actione transeunte nullo modo potest, vt est diuinitas ipsa, relationesque, ac personæ diuinæ; vt de peccatis taceam.

Ratio est. Primo, quia existimant, etiam in Angelo, & anima rationali separata, iuxta Aristotelem libro tertio de anima text. 10. potentiam locomotiuiam non differre ab intellectu & voluntate; etsi quidem potentia locomotiua corporea, vt in homine, & animali quouis cernitur, tam ab intellectu, quam à volūtate seu appetitu differat. Secundo. Quia potentia executiua nunquam ab appetitu distincta ponitur, nisi ea ratione, vt pareat, & ad nutum illius operetur: quod in Deo locum habere non potest: imo nec in Angelo; in quibus nulla talis est cōpositio. Tertio. Quia in Deo non sunt, etiam ratione nostra, multiplicanda & distinguenda plura attributa, quando ea ratione derogatur perfectioni & efficacitati infinitæ ipsius Dei: constituere autem potentiam exequentem, distinctam ab intellectu & volūtate, derogat perfectioni voluntatis diuinæ: inde enim sequitur, voluntatem concipi à nobis sine virtute perfecta & infinita; cum alia facultas ad exequendum ei tribuatur, sicut in nobis accidit. Addi potest quarto; absurdum videri, in Deo constituere potentiam, quæ non sit rationalis, vt in opposita sententia videretur accidere. His accedūt quinto nonnulla Scripturæ, & SS. Patrum testimonia: vt quando dicitur Ephes. 1. *operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Psalmo 121. *Omnia quæcumq; voluit Dominus fecit.* Psalmo 148. *ipse dixit & facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt.* Et S. Leo serm. secundo de Natiuitate, ait. *Deus, cuius natura bonitas, cuius voluntas potentia.* Et S. Augustinus libro Meditat. capite 29. inquit: *Cuius voluntas opus, cuius velle posse est.*

Nihilominus opposita sententia multo videtur probabilior; videlicet potentiam, siue Omnipotentiam in Deo, esse peculiare attributum, ratione tam ab intellectu & voluntate, quam à cæteris

omnibus attributis, distinctum: ita vt formaliter & in recto intellectum & voluntatem Dei, nec adæquate, nec inadæquate, secundum nostrum concipiendi modum, includat: sed intellectus diuinus in operando ad extra sit solum dirigens; voluntas mouens & applicans; potentia hæc immediate exequens. Ita docet Durandus in prima d. trigesima octaua, quæstion. prima. Suarez metaph. disputatione trigesima, sectione decima septima, & in 1. p. libro tertio de attributis capite nono numero secundo, & probabile censet Caietanus hic citat. quæstion. 25. articulo primo. nec dissentit Ferrariensis loc. cit. &c. Eadem plane est sententia S. Thomæ; non solum quia de potentia Dei velut attributo à cæteris distincto tractat hoc loco; sed quia etiam discretis verbis satis seipsum explicat, vt cunque alias de hac re ambiguit locutus videatur. Siquidem hic quæst. 25. art. 1. ad 4. ait. *Potentia non ponitur in Deo, vt aliquid differens à scientia, & à voluntate secundum rem; sed solum secundum rationem; in quantum scilicet potentia importat rationem principij exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit. Quæ tria in Deo secundum idem conueniunt.* Vbi aperte docet, intellectum solum esse causam rerum dirigendo; voluntatem imperando; potentiam vero immediate exequendo.

Et quamuis S. Thomas ibidem mox, quasi corrigens quod dixerat, subiungat; *vel dicendum, quod ipsa scientia & voluntas diuina, secundum quod est principium effectiuum, habet rationem potentie;* id tamen enervat prius dictum; quia cum ibidem, iisdem illis verbis mox ista subiiciantur: *Vnde consideratio scientie & voluntatis præcedit in Deo considerationem potentie; sicut causa præcedit operationem & effectum;* quæ cum secunda illa solutione non cohærent, sed potius cum prima; merito creditur, quod dicit Ferrariensis lib. 2. contragentes cap. 1. ad 4. priorem solutionem esse ex mente S. Thomæ, ac posteriorem in vetustis codicibus non reperiri.

Accedit quod idem S. Thomas hic art. 5. ad 1. rursum priorem sententiam alruit cum ait: *Potentia intelligitur vt exequens, voluntas vt imperans, & sapientia vt dirigens.* Item: *Ideo Deus aliquid facit, quia vult: non tamen ideo potest, quia vult, vel quia talis est in sua natura.* Quod si potentia formaliter esset ipsa voluntas, non posset absolute dicere, DEVM non ideo posse, quia vult. Denique quæstione quinta de verit. articulo primo. *providentia in Deo,* inquit, *includit scientiam & voluntatem, &c. Potentia autem executiua est providentia. Vnde actus potentie præsupponit actum providentia, sicut dirigentis; unde in providentia non includitur potentia, sicut voluntas, &c.* Hactenus S. Thomas.

Probatur hæc sententia. Primo quia attributa diuina, quæ formaliter in Deo existunt, distinguuntur secundum proportionem ad res creatas; in quibus potentia executiua plane differt re, aut ratione ratiocinata (secundum communem scilicet modum, quo intellectus & voluntas inter se distinguuntur.) ab intellectu &

voluntate; quod merito etiam de Angelis, & anima separata docent auctores citati pro hac sententia. Secundo. Quia conceptus potentia non minus distinctus est à conceptu scientia, & voluntatis, quam harum inter se; aliud enim est intelligere, aliud velle (seu posse intelligere, & velle) aliud posse operari ad extra. Tertio. Potentia siue Omnipotentia Dei est vnum quoddam attributum diuinum; non ergo constituitur ex duobus attributis.

Quarto. Tam actus, quàm obiecta trium istorum sunt planè diuersa. Scientia enim, & voluntatis actus proprii & immediati sunt actus immanentes; potentia vero, actus solum transeuntes. Item diuinae scientia ac voluntatis obiectum tam est ens increatum, quam creatum; imo potius increatum quam creatum, vt patet ex q. 9. & 10. potentia vero obiectum adæquatam est ens creatum tantum. Quare etiam multa intelligit & vult Deus, quæ tamen efficere non potest, vt superius dictum.

Quinto. Quando dicitur, potentiam esse ipsum intellectum & voluntatem diuinam, aut per intellectum & voluntatem intelligitur vis ipsa, seu potentia intelligendi, quasi in actu primo, aut actualis scientia & volitio Dei: non primò; quia potentia est immediatum principium operandi ad extra, qualis non est intellectus & voluntas quasi in actu primo; immediatius enim, etiam per modum principij, concurrunt actualis scientia & volitio Dei: quandoquidem & hæc non se habent per modum actionis respectu effectus externi, sed per modum principij, vt patet. Neque secundum dici potest. Quia potentia in Deo est necessaria; actus autem plerique scientia & voluntatis, præsertim qui maximè operatiui dicuntur ad extra, sunt liberi. Ergo, &c.

6 Ad primum respondetur, etiam in Angelo, & anima separata, potentiam locomotiuam, seu operatiuam ad extra, differre ab intellectu & voluntate. Neque contrarium docet Aristoteles loc. cit. sed solum; intellectum etiam & voluntatem esse principia mouentia, sed mediata; hanc nimirum per modum impellentis, seu inclinantis & applicantis; illum per modum dirigentis, vt dictum.

Ad secundum respondetur, imperare & subijci, esse conditiones solum materiales potentiarum, quæ supponunt realem distinctionem inter illas; qualis in Deo locum non habet; quamuis nihilominus ei conueniat ratio formalis & abstracta eiusmodi potentiarum. Ad hoc enim satis est, quod ratione nostra in Deo executiua potentia subordinetur & sequatur intellectum & voluntatem; sicut etiam intellectum sequitur voluntas.

Ad tertium Respondetur; nihil ideo derogari infinitæ perfectioni & efficacitati intellectus & voluntatis diuinæ; quia vel hæc spectantur, vt sunt à parte rei vna simplicissima entitas; & sic nulla est interea distinctio. Aut considerantur abstractè, & secundum imperfectum nostrum modum concipiendi; & sic quamuis vnum non includat formaliter alterum, nihilominus tamen

singula sunt infinita, infinitamque efficacitatem habent in suo genere; nimirum intellectus in intelligendo & dirigendo; voluntas in appetendo & quasi applicando; potentia in exequendo.

Ad quartum Respondetur; potentiam hanc etiam si ratione distinguatur ab intellectu & voluntate, nihilominus rationalem esse, & dici debere, non quidem intrinsece, sed quasi extrinsece ratione, qua etiam voluntas, rationalis potentia dicitur; quia ex sua natura rationis ductui subordinatur, & ad perfectionem naturæ intellectualis pertinet; etiam si per se intrinsece non magis intelligens sit, quam potentia, de qua agimus.

Ad quintum Respondet, & fatetur ipsemet, Vasquez loc. cit. num. 9. adducta testimonia ad propositum nihil facere. Ea enim probant solum, omnium rerum productionem pendere ex nutu Dei; at non esse potentiam exequentem in Deo à voluntate distinctam, minimè probant. Nam etiam de homine quolibet rectè dicimus, ambulat quando vult, quo vult, & vbi vult; imo etiam in ijs rebus, quæ subsunt voluntatis arbitrio, sæpe dicimus, hominis posse, esse eius velle; neque tamen interim negare volumus, potentiam ambulandi, vel operandi ad extra, esse à voluntate distinctam.

DVBIVM III.

An potentia diuina sit infinita, ac vera Omnipotentia; & quodnam in genere sit eius proprium, & adæquatam obiectum.

S. Thom. p. 1. q. 25. a. 2. 3. 4.

A Gemus prius de obiecto; deinde de ratione ipsius intrinsece; vt pote cuius explicatio ab obiecti notitia dependet.

Affertio I. Obiectum proprium & adæquatam diuinæ potentia, est Ens possibile late sumptum, prout scilicet & Ens, & non Ens possibile, includit. Ita colligitur ex varijs locis S. Thomæ, qui de hac re alioqui varie locutus est. Etenim in 2. cont. gent. cap. 22. ratione 2. ait. *Omnipotentiam Dei referri ad omnia, quæ rationi entis non repugnant*: Ex quo colligit, non ens non esse obiectum omnipotentia; quia opponitur rationi entis. At vero in 1. dist. 42. quæst. 2. art. 2. & de potent. quæst. 1. a. 3. docet, omne illud, quod potest habere rationem entis vel non entis, esse obiectum diuinæ omnipotentia; & solum esse extra illam, quod implicat contradictionem, nimirum simul esse, & non esse.

Eodem modo hic q. 25. a. 3. docet, omnia possible contineri sub obiecto diuinæ potentia; & infra ait: *Quidquid potest habere rationem entis, continetur sub possible absolutè, respectu quorum Deus dicitur omnipotens*. Excipit vero solum illud non ens, quod implicat in se esse & non esse simul. Et mox concludit his verbis